

Samenvatting: Afbouwen van opioïden

Waarom opioïden afbouwen?

- Opioïden bieden op lange termijn waarschijnlijk weinig voordeel, maar geven wel aanleiding tot meer ongewenste effecten en afhankelijkheid.
- Hoe hoger de dosis opioïden, hoe hoger de kans op ongewenste effecten
- Na afbouw van opioïden hebben patiënten niet méér of zelfs minder pijn. Vaak functioneren ze ook beter.

Stop nooit plots met opioïden...

Het plots fel verminderen of stoppen van opioïden kan leiden tot ernstige ontwenningsverschijnselen.

...maar bouw traag af.

Kader: typische ontwenningsverschijnselen

- Zweten	- Agitatie, tremoren
- Loopneus	- Tachycardie
- Nausea	- Angst
- Diarree	- Anhedonie
- Buikkrampen	- Slapeloosheid
- Kippenvel	- Spierpijn
- Gedilateerde pupillen	- Hunkeren naar opioïden

Bij wie bouw je af?

Overweeg opioïden af te bouwen bij iedere patiënt waarbij het voordeel van de opioïden niet meer opweegt tegen de nadelen.

- Geen verbetering van de pijn en het functioneren
- Ongewenste effecten
- Meer dan 90 mg morfine (of equivalente dosis) per dag
- Verhoogd risico: combinatie met benzodiazepines, >65 jaar, slaap-apnoe-syndroom, nier- of leverinsufficiëntie.

Maar schakel specialistische hulp in als je je niet zeker voelt om je patiënt alleen te begeleiden!

Zeker bij:

- zeer hoge dosis opioïden (meer dan 300 mg morfine of equivalente dosis per dag)
- Ernstige ongewenste effecten, risico van overdosering
- Probleemgebruik van opioïden
- Ernstige psychiatrische comorbiditeit
- Zwangerschap

Bouw enkel af bij een gemotiveerde patiënt.

Is je patiënt niet gemotiveerd om af te bouwen?

- Neem dan je **tijd**.
- Vergroot de motivatie van je patiënt met **motiverende gespreksvoering**.
- En **beperk de schade** van gecontinueerd opioïdgebruik door goede afspraken te maken. Verhoog de dosis in elk geval niet meer en maak eventueel een zorgovereenkomst op.

Hoe bereid je het afbouwen voor?

Bespreek:

- **Persoonlijke doelstellingen.** Zoek samen naar een functioneel doel dat concreet, haalbaar, meetbaar en van persoonlijk belang is voor je patiënt.
- **Afbouwsnelheid.** Traag afbouwen vermindert de kans op ontwenningverschijnselen. Zorg dat je patiënt weet dat het afbouwen lang kan duren.
- **Opvolgmomenten.** Spreek frequente opvolgmomenten af met je patiënt.
- **Bereid je patiënt voor op mogelijke ontwenningverschijnselen.** Bespreek op voorhand strategieën om met eventuele ontwenningverschijnselen om te gaan.
- **Risico overdosering.** Waarschuw je patiënt om nooit terug hun vroegere, hoge dosis opioïden te nemen zonder medisch advies.

Afbouwen

Bouw traag af: verminder elke 4 weken met 5-20% van de startdosis.

Bouw liefst af met orale opioïden met **verlengde afgifte** (modified release, MR)

Overleg continu met de apotheker. Hou elkaar op de hoogte van alle wijzigingen of problemen.

Een afbouwschema kan **op individuele basis gewijzigd en gepauzeerd** worden.

Een volledige stop lukt niet altijd. **Een vermindering van de dosis opioïden is ook een goed resultaat.**

Afbouwschema's

Tramadol MR (modified release)

Tramadol

Periodiciteit	Preparaat	Dosis (mg/24 uur)	Tijdstip inname (2x/dag)	Commercieel beschikbare preparaten (mg/tablet)	Opmerkingen
	Tramadol MR (PO)	400	08:00 20:00	200 200	Alternatief: Tramium® capsules 2x 200 mg 1x/dag
4 weken		350	08:00 20:00	150 200	Alternatief: Tramium® capsules 150 + 200 mg 1x/dag
4 weken		300	08:00 20:00	150 150	Alternatief: Tramium® capsules 2x 150 mg 1x/dag
4 weken		250	08:00 20:00	100 150	Alternatief: Tramium® capsules 100 + 150mg 1x/dag
4 weken		200	08:00 20:00	100 100	Alternatief: Tramium® capsules 200 mg 1x/dag
4 weken		150	08:00 20:00	50 100	Alternatief: Tramium® capsules 150 mg 1x/dag
4 weken		100	08:00 20:00	50 50	Alternatief: Tramium® capsules 100 mg 1x/dag
4 weken		50	08:00 20:00	50	

Morfine MR (modified release)

Morfine

Periodiciteit	Preparaat	Dosis (mg/24 uur)	Tijdstip inname (2x/dag)	Commercieel beschikbare preparaten (mg/tablet)	Opmerkingen
	Morfine MR (PO)	200	08:00 20:00	100 100	
4 weken		180	08:00 20:00	60 + 30 60 + 30	
4 weken		160	08:00 20:00	60 + 10 + 10 60 + 10 + 10	
4 weken		140	08:00 20:00	60 + 10 60 + 10	
4 weken		120	08:00 20:00	60 60	
4 weken		100	08:00 20:00	30 + 10 + 10 30 + 10 + 10	
4 weken		80	08:00 20:00	30 + 10 30 + 10	
4 weken	Oxycodon MR (PO)*	50	08:00 20:00	20 + 5 20 + 5	50 mg/d oxycodon komt overeen met 75 mg/d morfine
4 weken		40	08:00 20:00	20 20	
4 weken		30	08:00 20:00	10 + 5 10 + 5	
4 weken		20	08:00 20:00	10 10	
4 weken		10	08:00 20:00	5 5	
4 weken		5	08:00	5	

* Er wordt geroteerd naar oxycodon omdat er bij dit preparaat meer commercieel beschikbare preparaten zijn die kleinere tussenstappen mogelijk maken. Men kan evenwel verder met morfine MR preparaten afbouwen, maar de 5-20% dosisreductie zal niet kunnen gehandhaafd worden, bv. bij de overgang van 80 naar 60 mg morfine MR.

Oxycodon MR (modified release)

Oxycodon

Periodiciteit	Preparaat	Dosis (mg/24 uur)	Tijdstip inname (2x/dag)	Commercieel beschikbare preparaten (mg/tablet)	Opmerkingen
	Oxycodon MR (PO)	100	08:00 20:00	40 + 10 40 + 10	
4 weken		90	08:00 20:00	40 + 5 40 + 5	
4 weken		80	08:00 20:00	40 40	
4 weken		70	08:00 20:00	20 + 10 + 5 20 + 10 + 5	
4 weken		60	08:00 20:00	20 + 10 20 + 10	
4 weken		50	08:00 20:00	20 + 5 20 + 5	
4 weken		40	08:00 20:00	20 20	
4 weken		30	08:00 20:00	10 + 5 10 + 5	
4 weken		20	08:00 20:00	10 10	
4 weken		10	08:00 20:00	5 5	
4 weken		5	08:00	5	

Fentanyl transdermale pleisters (TD)

Fentanyl

Periodiciteit	Preparaat	Dosis	Tijdstip inname (TD elke 72 uur; PO 2x/dag)	Commercieel beschikbare preparaten	Opmerkingen
	Fentanyl (TD)	100 µg/u	08: 00	100 µg/u	
4 weken		87,5 µg/u	08: 00	75 + 12,5 µg/u	
4 weken		75 µg/u	08: 00	75 µg/u	
4 weken		62,5 µg/u	08: 00	50 + 12,5 µg/u	
4 weken		50 µg/u	08: 00	50 µg/u	
4 weken		37,5 µg/u	08: 00	25 + 12,5 µg/u	
4 weken		25 µg/u	08: 00	25 µg/u	
4 weken		12,5 µg/u	08: 00	12,5 µg/u	
4 weken	Oxycodon MR (PO)	20 mg/d	08: 00 20: 00	10 mg 10 mg	Fentanyl 12,5 µg/u komt overeen met 20 mg oxycodon MR
4 weken		10 mg/d	08: 00 20: 00	5 mg 5 mg	
4 weken		5 mg/d	08: 00	5 mg	